

MUSICAL DIARY

Paul Ben Haim was at his best when he conducted the P.B.S. Orchestra last Tuesday night in a programme of his own compositions arranged on the occasion of his 50th birthday. The first performance of his "Concerto for String Orchestra" made a very favourable impression, showing the

Josef Rosenstock, who for some years was the director of the Tokyo Symphony Orchestra after he left Germany, will conduct the first two series, and Ernest Ansermet, the conductor of the Orchestra de la Suisse Romande in Geneva, the eighth series. Rosenstock, who was interned by the Japanese in 1942, is now in America, while Ansermet is one of the foremost promoters of modern music, especially of Stravinsky's works.

Molinari will return for the third, fourth and fifth series; Leonard Bernstein will conduct the sixth and seventh; Charles Munch, the ninth; Michael Taube, the tenth, and Georg Singer, the eleventh.

Of the soloists, Szymon Goldberg will appear at the first concert; Ida Handel will play in one of the Molinari concerts; Bernstein will play Beethoven's first piano concerto and conduct Mahler's fourth symphony, and the cellist, Eisenberg, will appear with Ansermet.

During the concerts a number of works by contemporary

Palestinian as well as by Jewish composers living abroad will be heard, including Ben Haim's new second symphony, Josef Gruenthal's "Exodus," and pieces by Karol Rathaus and Aaron Copland (third symphony). Mo.

יצירות חדשות ברפרטואר של התזמורת הפילהארמונית

מאת ד"ר ב. גרדנויץ

פאול בן-חיים

יצחק אדל

ארתור הונגר

יוסף גרינבאלד

לביטוי כוח נמרץ, וחלק ער ורגש, המשנה את הנושא היסודי שינוי קיצוני. הסקצו בנוי כולו על משחק כלים וצלי-ליים; הוא פרק מבדה ועליו מראשיתו ועד סופו. כאן באה ה"קנה", פרק הנוגע עד הלב ומבוסס על נושא המבוא. "נגינת הביניים שנפסקת" כתובה באותו הרוח ההומוריסטית, שציין את הפרק השני, הסקצו. גם כאן בולט התימור הקוני צרטאנטי — משחק הכלים. פרק-הסיום הדור ריתמיקה מחול נמרצים: במסגרת של צורה, הדומה לצורת הרונדו המקובלת, עוברים עלידינו נושאים של כל היצירה ורעיונותיה. ובסוף הפרק בא שוב חומר ה"מבוא", והקומפוזיטור מוכיח את היחסיים האמיצים, שקיימים בין כל נושאי היצירה הכבירה.

הקומפוזיטור היהודי האמריקאי החשוב אהרון קופלנד, בן 47, ידוע בארצו עד עתה על-ידי יצירותיו הקלות יותר. הסימפוניה, שנוטלת מקום חשוב באחת התכניות בניצוחו של לאונארד ברנשטיין, היא השלישית שלו — לאחר הראשונה משנת 1925 (זו עובדה מחדש כעשר שנים אחרי-כך) והשנייה, ה"סימפוניה הקצרה", משנת 1934. הסימפוניה השלישית נשלמה בספטמבר 1946 ונגינת הבכורה שלה נתקיימה שלושה שבועות לאחר גמר הפארטיטורה. הקומפוזיטור דיבר על יצירתו בלשון זו: "אין בה בסימפוניה זו שום חומר פולקלוריסטי או עממי. לפני כעשרים שנה רגילים היו לתאר אותי כמחבר גאון סימפוני בהדגשת המלה גאון. בזמן האחרון מתאור אני כפולקלוריסט וכמבטא רוח ארצות הברית. אולם אם ישנן ביצירה האת תכונות-גאון או פולקלור, הרי זה ענין שלא מדעת". הסימפוניה היא בעלת ארבעה פרקים, שבהם מודגשת קרבת הנושאים. הפרק הראשון מכיל שלושה נושאים, שכולם מתוך תימורם הנבדל, והראשון והשלישי בהם חשובים ביותר בהמשך היצירה. לאחר הפרק הפותח, המתחיל והמלא הבעה עמוקה, בא פרק עירני עדי-מאוד, שאופיו הוא אופי של סקצו. הפרק השלישי מתפתח בחופשי- (סוף בעמוד 7)

בנימין בריטן

לאחר שנשלמה — הרי אופיה של הסימפוניה החדשה לירי הוא ופאסטוראלי, ויש בה ביטוי עממי ונטיה לפשטות ההבעה. היצירות ה"בין-לאומיות" החשובות ביותר בתכניות הקונצרטים הפילהארמוניים הן ה"קונצרטו לתזמורת" מאת בלה בארטוק, הסימפוניה השלישית לאהרון קופלנד, הסימפוניה השנייה להונגר ווה"סינפוניאטה" של בנימין בריטן. ה"קונצרטו לתזמורת" של בלה בארטוק נוצר בסתיו 1943 ונגון נגינה-שלי בכורה בניצוחו של קוסיביצקי בניו-יורק בדצמבר 1944. זאת היא אחת מיצירותיו הכבירות והאחרונות, שחיברן גאון המרסיקה החדשה; יצירה מקורית ובעלת רעיונות-מבנה ואמצאה חדישים לגמרי. יש בו, בקונצרטו זה, חמישה פרקים: מבוא — פרק סקצו — קינה — "נגינת ביניים שנפסקת" — סיום. כלי-נגינה בודדים וקבוצות-כלי-נגינה שונים מופיעים כסוליסטים ב"קונצרטו", שמבנהו מבנה של סימפוניה בעלת חמישה פרקים, שחומר נושאים מקושר ליסודות התימאטיים ב"מבוא", הפותח את היצירה. המבוא עצמו מכיל חלק מתוך, שפותח ברוח של הירחורים ועולה בהדרגות עד

אהרון קופלנד

רותיו נוטה הוא לשמור על ערכי המוסיקה היהודית הגלותית מזה, ולבטא את רגשותיו כיוצר ארץ-ישראלי מזה. ה"קאפריצו" קטע לא-ארוך הוא; מבריק ומרתק. יצירותיהם של שני הקומפוזיטורים האחרים בתכנית העונה גדולות-הקף יותר מן ה"קאפריצו" לאדל. הראשונה, "יצאת מצרים" ליוסף גרינבאלד. בצורתה ה"שימושית" בוצעה המוסיקה ליצירה זו כליווי ליצירתה הריקודית של דבורה ברטנוב. כוונתו המקורית של הקומפוזיטור היתה יצירת באלט תניכ, שיכלול דיקלום (קריאת פרקי "הגדה"), מחול ושירה יחד עם המוסיקה התזמורתית. אבל הוא הכין גם פארטיטורה סימפונית עצמאית, שאפשר להשמיעה באולם הקוני צרטים. אין ספק, שהקומפוזיציה הזאת שייכת ליצירות התזמורתיות המעניינות ביותר, שנוצרו כאן בשנים האחרונות. גיאורג זינגר יצא על נגינת-הבכורה של הסימפוניה החדשה, השנייה, לפאול בן-חיים. בקונצרט במסגרת חגיגות האביב בפראג נכללו רק שני פרקים מתוך סימפוניה זו והשאירו רושם נאה על קהל המאזינים הבין-לאומי. לעומת הסימפוניה הראשונה, הטראגית ולעתים הפאתטית — זו בוצעה אצלנו זמן קצר

בתחילת אוקטובר תפתח התזמורת הפילהארמונית הארץ-ישראלית את עונת הקונצרטים בתכנית קלאסית-רומאנטית בניצוחו של יוסף רונזשטוק ועם שמעון גולדברג כסוליסט. מלבד המנצח הנוצח הזה יבקרו בארץ כאורחי תזמורתנו המנצחים מולינארי, מיונש, ברנשטיין ואנסרמה; טאובה וזינגר יצאחו על קונצרט אחד בסדרת 11 הקוני צרטים למיננים; וסוליסטים בעלי שם עולמי — ביניהם הכנרית אידה הנדל והצ'ליסט מוריס אייזנברג — יופיעו במשך העונה. אולם לא דמויותיהם של המנצחים והאמנים-הסוליסטים הן שתקענה את אופיה של העונה; שכן אוהבי המוסיקה האמיתיים אינם זורמים לאולם הקונצרטים לראות "כוכבים מפורסמים", אלא להאזין ליצירותיהם של גאוני המוסיקה מכל תקופות תולדותיה.

תכניות הקונצרטים למיננים מכילות יצירות סימפוניות מאת אמני הקלאסיקה והרומאנטיקה, קומפוזיציות מודרניות שנעשו מקובלות מאז על הקהל הרחב וגם כמה יצירות חדשות, שנוצרו זה לא-מכבר. שלוש יצירות ארץ-ישראליות מופיעות בתכניות הקונצרטים למיננים — מספר קטן מאוד באופן יחסי! — והנהלת התזמורת מקווה, שארבע קומפוזיציות מיצירות ארצנו תבוצענה בקונצרטים מיוחדים בכל הערים. מה הן היצירות החדשות והחדשות, שהרפרטואר של תזמורתנו הפילהארמונית מתעשר בהן בעונה הבאה? ראשית, היצירות של הקומפוזיטורים הארץ-ישראליים. באחת התכניות, בניצוחו של מולינארי, יבוצע "קאפריצו" לתזמורת מאת יצחק אדל. קומפוזיטור זה נמנה עם המוסיקאים שלנו הידועים ביותר; כמורה חניך דורות שלמים של מורים ומורות למוסיקה; של גנות ומדרסות; ומספר הילדים, ששמעו את תורת המוסיקה מפיו, מגיע אלפים. הקומפוזיטור אדל היררר הרהורים הרבה על אפשרויותיה של המוסיקה העברית והארץ-ישראלית ועל דרישותיה. ביצירותיו פאול בן-חיים: ששה פרנס.

הטובה בנס
הטובה בטיס
A-
IRLINE
Y TO TRAVEL
WAY TO FLY
שערות יפ
מכתירו
את יופין
משחת
משה
יו
a
MPOO
תמיד
Service
מכירה
לחם
BAKERY
BROS
אלוני
מניפים
בכ
arts of the Town
טלפון 93

ATARA COFFEE

קפה עטרה

התכנית · Programme

Serenade "Eine kleine
Nachtmusik" K. 525
Wolfgang Amadeus Mozart

Allegro
Romanze
Minuet
Rondo

"Exodus" Choreographic Poem
for Orchestra & Baritone
Joseph Gruenthal

Introduction
Servitude
Prayer
Exodus
The Passage of the Red Sea
Miriam's Dance

First Performance

Baritone Solo: Karl Salomon

INTERVAL

Symphony No. 4, f minor,
op. 36 . P. Il. Tchaikowsky

Andante sostenuto — Moderato
Andantino in modo di canzona
Scherzo. Pizzicato ostinato
Finale

סרנאדה "מוסיקת לילה
זעירה" ק. 525

וולפגאנג אמאדיאוס מוצארט

אלגרו
רומאנסה
מינואט
רונדו

"יציאת מצרים" פואמה
קוריאוגרפית לתזמורת ובריטון
יוסף גרינטאל

מבוא
עבודה קשה
תפילה
יציאת מצרים
העברת ים סוף
מחלה של סרים

נגינת בכורה

בריטון סולו: קרל סלומון

ה פ ס ק ה

סימפוניה מס' 4, פה מינור
אופוס 36 . פ. איל. צ'קובסקי

אנדאנטה סוסטניטו — מודראטו
אנדאנטינו בדרך קאנצונה
סקרצו. פיציקאטו אוסטינאטו
פיינל

"se" שמן

ה
ל
ר
ת
- שיוקין
C A
«TAN»
co
Ahad Haar

תליאביב:
רחוב הרצל 4
פתח-תקוה:
ד' חובבי-ציון
ה ל כל

בצעדי-און תצעד רק בנ

סרפתי
SARFATY

רחוב נחלת בנימין 3 NACHLAT BENYAMIN ST.
תל-אביב TEL-AVIV

MATOSSIAN 4
מטוסיאן

Tonight's Concert

The main interest in to-night's programme lies in the first performance anywhere of a major symphonic work by a Palestinian composer. Joseph Gruenthal is known to Palestinian audiences — and especially to the Jerusalem public — as a pianist and pedagogue as well as a composer, and his own recent performance of his Piano Concerto left a deep impression.

In his latest work Gruenthal has turned to the world of the Bible for inspiration; his "Exodus" gives tonal form to one of the most dramatic incidents in ancient Jewish history—Israel's

deliverance from the serfdom of Egypt and their miraculous passage through the Red Sea. It is a composition deeply imbued with the biblical spirit but interpreting the ancient texts in the contemporary musical idiom and in the frame of a form that is purely musically conceived. Gruenthal stands apart from the folkloristic tendencies that shape so many of the Palestinian composers' works, but in its content as well as its coloring his "Exodus" Poem cannot but impress as a characteristic Palestinian contribution to modern music.

Serenade "Eine Kleine Nachtmusik", K. 525

Wolfgang Amadeus Mozart (1756–1791)

This popular nocturnal Serenade for strings, in G major, was composed by Mozart in Vienna, in August 1787, as a string Quintet in five movements; an unknown hand — certainly not the composer himself — tore out one movement from Mozart's original manuscript. This was the Minuet which came, as in all true Serenades, between the first Allegro and the Romance; Alfred Einstein, the eminent musical

scholar, has recently detected the piece that Mozart most probably wrote for the Serenade, and the "Nachtmusik" was performed in its complete five-movement form in a Jerusalem broadcast some time ago. The charm of the melodic invention, the easy rhythms and the simplicity of form have made this light Mozart work a favourite with concert audiences the world over.

"Exodus", Choreographic Poem

Joseph Gruenthal (born 1910)

It was the mimic dancer Deborah Bertoneff who in 1945 inspired the Jerusalem composer to a musical work based on the story of Israel's Exodus from Egypt, and the artist has performed an impressive dance poem to the accompaniment of a version composed for piano and drums. The present symphonic composition is an independent orchestral version of the original work, in which a baritone soloist accompanies the musical scenes by relevant passages from the Bible.

An orchestral introduction opens the work; it is built on a theme that later assumes importance in the Prayer for Deliverance. The introduction leads straight into the first section proper — music symbolising the serfdom of Israel under the Egyptian Pharaoh. The Prayer follows as second section and takes up the theme of the Introduction. The Exodus proper gives the background for the third section of the work, and the dramatic passage of the Red Sea is the subject of the following part. Miriam's Dance gives the composition an impressive conclusion.

The biblical passages that inspired the composer to the Poem — and which are sung by the baritone soloist — are the following:

"Servitude": "And they made their lives bitter with hard bondage, in mortar and in brick, and in all manner of services in the field" (EXODUS I, 14)

"Prayer": "Return, O Lord, how long? and let it repent thee

concerning thy servants". (PSALM 90, 13)

"Exodus": "And it came to pass the selfsame day, that the Lord did bring the children of Israel out of the land of Egypt" (EXODUS XII, 51)

"The Passage of the Red Sea": "And the children of Israel went into the midst of the sea upon the dry ground: and the waters were a wall unto them on their right hand, and on their left.

And the Egyptians pursued, and went in after them to the midst of the sea, even all Pharaoh's horses, his chariots, and his horsemen...

And Moses stretched forth his hand over the sea, and the sea returned to his strength when the morning appeared; ...and the Lord overthrew the Egyptians in the midst of the sea.

And the waters returned, and covered the chariots, and the horsemen, and all the host of Pharaoh that came into the sea after them; there remained not so much as one of them". (EXODUS XIV, 22–23 and 27–28)

"Miriam's Dance": "...Sing ye to the Lord, for he hath triumphed gloriously" (EXODUS XV, 21)

Symphony No. 4, f minor, op. 36

P. I. Tchaikovsky (1840–1893)

Tchaikovsky's Fourth Symphony (composed in 1877) is the famous work dedicated to the composer's mæzenas and patron, Mme von Meek, to whom he also described the programme and content of the symphonic composition: "...The introduction is the nucleus of the whole symphony and its main theme (with which the work opens) depicts Destiny, that fatal power which tries to prevent the desire for happiness from attaining its object... This power is overwhelming and invincible".

The power of Fate imbues the first movements with a melancholy note; the image of a drunken peasant is drawn in the Scherzo, but the Finale depicts a people's gay Festival: "If you can't find any joy in yourself, look around you. See how the people understand to be gay... Enjoy the rejoicing of others and — you can live again!"

Thus the melancholy mood so prevalent in the first movements of the symphony is eventually overcome by a cheerful and hopeful solution.

Programme Notes: Dr. P. Gradenwitz

Ladies' Dresses
and Coats

For high standard
and quality

FELDMANN

93, Allenby Road

שם לות
ומעילים

בית מסחר של
האיכות המשובחת

פלדמן

רחוב אלנבי 93

תכנית הארץ

התורה — שיחורו של עם ישראל מהמצרים והעברתו המפליאה דרך ים סוף. זאת קומפוזיציה אשר בה פועמת הרוח התנ"כית, אולם היא מתארת את דברי התורה עתיקי היום בשפה המדעית של ימינו, אנו ובצורת יצירה מוסיקלית מחושבת.

המוסיקה של גריגסאט היא רחוקה מן הזרמים הפולקלוריסטיים המשפיעים על יצירותיהם של קומפוזיטורים ארצישראלים רבים, אולם חיבורו אינו יכול אלא ליצור רושם של תרומה ארץ-ישראלית, האופיינית בתכנה ובגיוונה, לאוצר המוסיקה החדישה.

היצירה המרכזית בתכנית הערב היא יצירתו הסימפונית רבת ההקף של הקומפוזיטור הארץ-ישראלי, שאותה מנגנת התזמורת הפילהארמונית בגינת בבורה. יוסף גריגסאט, מחברה, הוא ידוע לקהל חובבי המוסיקה בארצנו — וביחוד לקהל הירושלמי — בתור פסנתרן ופדאגוג, ממש כמו בתור קומפוזיטור; ביצועו את הקונצרטו שלו לפסנתר ולתזמורת בשנה שעברה השאיר רושם רב על המאזינים.

ביצירתו התזמורתית האחרונה הושפע גריגסאט מעולם התנ"ך; בפואמה "יצירת מצרים" מנסה הקומפוזיטור לבטא בצלילים את אחד המאורעות הדראמטיים ביותר המתוארים בספרי

סרנאדה, מוסיקת לילה ועזירה, ק. 525

וולפגאנג אמאדיאוס מיצארט (1756–1791)

ברו מוצארט עבור היצירה, ו"מוסיקת הלילה העזירה" בוצעה כבר בצוותה השלמה והמקורית — בין היתר גם בשידורי "קול ירושלים". בפשטותה ובאופיה העממי כבשה לה סרנאדה זו את לבות הכל, אך עם כל הנועם שברומאנסה במרכז היצירה מבצבצים בה רחשי כיסופים, עד שחוזרופ המינואס הנאה והרוגזו העליו ומשרים הלך-נפש של עלציות.

סרנאדת לילה עזירה ואהובה זו, בסוף מאזמר, שחברה בחודש אוגוסט של שנת 1787 בחינא, נוצרה כחמישיית כלי מיתרים והיו בה חמישה פרקים; אולם יד זרה הרציאה פרק אחד מכתב-ידו של הקומפוזיטור. זה היה המינואס שבא — כדוגמת כל סרנאדה אמיתית — בין האלגרו הפותח ובין הרומאנסה; אלפרד איינשטיין, חוקר המוסיקה הגרמני, גילה לא מכבר את הקטע שחי

יצאת מצרים, פואמה כוריאורפית

קומפוזיטור ושאותם שר הזמר הסוליסט הם: "עבודה קשה"; וימרו את חייהם בעבדה קשה בחמר ובלבנים ובכל עבדה בשדה.

(שמות א', י"ד)
"תפילה"; שובה ה' עד מתי והנחם על עבדך.
(תהילים צ', י"ג)
"יצאת מצרים"; ויהי בעצם היום הזה הוציא ה' את בני ישראל מארץ מצרים.

היתה זאת הרכיבית בדורה ברטנוב שהשפיעה בשנת 1945 על הקומפוזיטור הירושלמי ליצור קומפוזיציה על רקע מעשי יציאת ישראל ממצרים, והאמנית הנעלה הזו חיברה פואמה ריקודית ובת-ירושם לפי הנוסחה שחיבר גריגסאט לפסנתר ולכלי הקשה. היצירה הסימפונית הגדולה מהווה נוסח בלתי תלוי, אשר בו מלווה בארסון סוליסט את התמונות המוסיקליות בשירתו פסר קים מתאימים מתוך ספרי התנ"ך.

היצירה פותחת במבוא תזמורתי, אשר בו מציג הקומפוזיטור נושא חשוב — נושא העוזה בתפקיד מכריע בפרק התפילה. המבוא מוביל באופן ישיר לחלק הראשון סתם — מוסיקה המטמלת את עבדות ישראל תחת פרעה מצרים. התפילה באה בתור חלק שני — היא מבוססת על פסוק מתוך ספר התהילים ונושאה המוסיקלית הוא נושא המבוא התזמורתי. היציאה עצמה משווה את הרקע לחלק הבא ואחריו מתואר המעשה הדראמטי בים סוף. היצירה מסתיימת במחוללה של מרים. הפסוקים התנ"כיים שהישראל את דמיון ה-

סימפוניה מס' 4, פה מינור, אופוס 36

פ. איל-צ'ייקובסקי (1840–1893)

כוחו של הגורל משווה לפרקיה הראשונים של הסימפוניה הלך-נפש מילאנובקי; תמונתו של איכר שיכור מופיעה בסקיצה; אולם פרק הסיום מתאר חגיגת עם עליוז; "אם אינך יכול למצוא חווה בלבך אתה, הבטיא על סביבותיך וראה, איך העם יודע לשמוח... כמה מאושרים הם! ואתה אומר, שכל מה שיש בעולם — קודר ועגום? שמת בשמחת זולתך ותוכל שוב לחיות?". כך מתגבר בסוף היצירה פתרון משמח ושר-פע תקוה על הלך-הרוח המילאנובקי, ששלט בפרקים הראשונים של הסימפוניה.

הסימפוניה הרביעית של צ'ייקובסקי (שחברה בשנת 1877) היא היצירה המפורסמת שהוקדשה "לזכרה שלבידודים" — לידית הקומפוזיטור הנבחר פון-מק. באחד המכתבים אליה הסביר גם צ'ייקובסקי את רעיון הסימפוניה: "יש תכנית לסימפוניה שלנו, כלומר ישנה אפשרות לבאר את תכנה במלים... המבוא הוא הגרעין של הסימפוניה כולה, והנושא היסודי הפותח את היצירה מתאר את הגורל, את הכוח הפאטאלי, המנסה להפריע את הכמהה לאושר ואת השגתו... זהו כוח מכריע, כביר, ואין לנצחו".

הערות: ד"ר פ. גרדנויץ.

יוניש

אלוף הגברים המתלבשים במיב ופנס

JONAS

A CHAMPION AMONG MEN WHO DESIRE THE BEST IN TAILORING

רחוב אלניב' 100 ALLENBY ROAD

J. M. TOCATLY
INSURANCE & FINANCE

יהודה מ. טוקטלי
בטוח ופיננסים

General Agent of

סוכן כללי של החברות

Fire, Personal Accident,
Workmen's Compensation
& Marine Insurance, etc.

SUN INSURANCE OFFICE LIMITED, LONDON
ALLIANCE ASSURANCE CO. LTD. LONDON
THE HULL UNDERWRITERS' ASSN., LONDON

אש, תאונות, פצויים
לפועלים, ביטוח ימי וכו'

THE PALESTINE PHILHARMONIC ORCHESTRA

Founded by BRONISLAW HUBERMAN

1947/48 SEASON

Tel-Aviv, Ohel Shem Hall

Monday, 15. 12. 47 — at 8.30 p. m.

FOURTH WORKERS' CONCERT

Conductor:

BERNARDINO MOLINARI

NOTICE: Festive Concerts. Conductor: B. Molinari
Beethoven — Symphony No. 9. Tel-Aviv, "Ohel-
Shem" Hall. Dates: 29.12, 31.12, 4.1, 6.1

מכוניות פורד: שיא לטיב וחסכון
A FORD CAR FOR QUALITY AND ECONOMY

שרות פורד: סמל לעומחיות ואחריות
FORD SERVICE FOR EFFICIENCY AND RELIABILITY

התזמורת הפילהרמונית הא"י

מיסודו של ברוניסלב הוברמן

עונת 1947/48

תל-אביב, אולם "אהל-שם"

יום שני, 15. 12. 47 — בשעה 8.30 בערב

קונצרט רביעי לפועלים

המנצח:

ברנרדינו מולינרי

ה ע ר ה : קונצרטים חגיגיים בניצוחו של מולינרי. בטהובן —
הסימפוניה התשיעית. תל-אביב, אולם "אהל-שם"
בתאריכים: 29.12, 31.12, 4.1, 6.1

ביתן | א. בורין, רחוב בן-יהודה 14, תל-אביב

Curtains
Interior Decorations
Large Selection of finest
local & foreign
Curtain Material
Own Workshop

וילונות
סידור פנימי
מבחר עשיר של חומרי
וילונות
מתוצרת הארץ וחוצ'
בית מלאכה עצמי

BEITAN A. BURIN, 14 BEN JEHUDA ST., TEL-AVIV

EXODUS

Choreographic Poem

<u>I.</u>	Introduction -	p. 1.
	Servitude	
<u>II.</u>	Prayer	31
<u>III.</u>	Exodus	38
<u>IV.</u>	The Passage of the Red Sea	43
<u>V.</u>	Miriam's Dance	54

"Exodus" was first performed by the Israel Philharmonic Orchestra on December 14, 1947, in Tel-Aviv, Bernardino Molinari conducting.

יציאת מצרים". פואמה כוריאוגרפית . יוסף גרינטאל (נולד ב-1910)

קומפוזיטור ושאותם שר הזמר הסוליסט הם:
"עבודה קשה": וימרו את חייהם בעבודה
קשה בחמר ובלבנים ובכל עבודה בשדה.

(שמות א', י"ד)
"תפילה": שובה ה' עד מתי והנחם על עבדיך.

(תהילים צ', י"ג)
"יציאת מצרים": ויהי בעצם היום הזה הוציא
ה' את בני ישראל מארץ מצרים.

(שמות ס"ו, כ"א)
"העברת ים סוף": ויבאו בני ישראל בתוך
הים ביבשה והמים להם חומה מימינם ומשמאל
דם: וירדפו מצרים ויבאו אחריהם כל סוס
פרעה רכבו ופרשיו אל תוך הים: ויש משה
את ידו על הים וישב הים לפניו בקר לאיתנו—
וינער ה' את מצרים בתוך הים: וישבו המים
ויכסו את הרכב ואת הפרשים לכל חיל פרעה
— לא נשאר בהם עד אחד.

(שמות י"ד, כב"ג רכזכת)
"מחולה של מרים": שירו לה' כי גאה גאה.
(שמות י"ב, נ"א)

היתה זאת הרגנית דבורה ברטנוב שהשפיע
עה בשנת 1945 על הקומפוזיטור הירושלמי
ליצור קומפוזיציה על רקע מעשי יציאת ישראל
ממצרים, והאמנית הנעלה הזו חיברה פואמה
ריקודית דבתירושם לפי הגוססה שתיבר גרינטאל
לפסנתר ולכלי הקשה. היצירה הסימפונית הגדולה
מהנה נוסח בלתי תלוי, אשר בו מלווה באריטון
סוליסט את התמונות המוסיקאליות בשירתו פסוקים
מתאימים מתוך ספרי התנ"ך.

היצירה פותחת במבוא תזמורתי, אשר בו
מציג הקומפוזיטור נושא חשוב — נושא העולה
בתפקיד מכריע בפרק התפילה. המבוא מוביל
באופן ישיר לחלק הראשון סתם — מוסיקה
המסמלת את עבודת ישראל תחת פרעה מצרים.
התפילה באה בתור חלק שני — היא מבוססת
על פסוק מתוך ספר התהילים ונשאה המוסיקאלי
הוא נושא המבוא התזמורתי. היציאה עצמה
משחה את הרקע לחלק הבא ואחריו מתואר המ
עשה הדראמאטי בים סוף. היצירה מסתיימת
במחולה של מרים.

הפסוקים התנ"כיים שהישראל את דמיון ה'

"Exodus", Choreographic Poem

It was the mimic dancer Deborah Bertonoff who in 1945 inspired the Jerusalem composer to a musical work based on the story of Israel's Exodus from Egypt, and the artist has performed an impressive dance poem to the accompaniment of a version composed for piano and drums. The present symphonic composition is an independent orchestral version of the original work, in which a baritone soloist accompanies the musical scenes by relevant passages from the Bible.

An orchestral introduction opens the work; it is built on a theme that later assumes importance in the Prayer for Deliverance. The introduction leads straight into the first section proper — music symbolising the serfdom of Israel under the Egyptian Pharaoh. The Prayer follows as second section and takes up the theme of the Introduction. The Exodus proper gives the background for the third section of the work, and the dramatic passage of the Red Sea is the subject of the following part. Miriam's Dance gives the composition an impressive conclusion.

The biblical passages that inspired the composer to the Poem — and which are sung by the baritone soloist — are the following:

"Servitude": "And they made their lives bitter with hard bondage, in mortar and in brick, and in all manner of services in the field" (EXODUS I, 14)

"Prayer": "Return, O Lord, how long? and let it repent thee

Joseph Gruenthal (born 1910)

concerning thy servants". (PSALM 90, 13)

"Exodus": "And it came to pass the selfsame day, that the Lord did bring the children of Israel out of the land of Egypt" (EXODUS XII, 51)

"The Passage of the Red Sea": "And the children of Israel went into the midst of the sea upon the dry ground: and the waters were a wall unto them on their right hand, and on their left.

And the Egyptians pursued, and went in after them to the midst of the sea, even all Pharaoh's horses, his chariots, and his horsemen...

And Moses stretched forth his hand over the sea, and the sea returned to his strength when the morning appeared; ...and the Lord overthrew the Egyptians in the midst of the sea.

And the waters returned, and covered the chariots, and the horsemen, and all the host of Pharaoh that came into the sea after them; there remained not so much as one of them". (EXODUS XIV, 22—23 and 27—28)

"Miriam's Dance": "...Sing ye to the Lord, for he hath triumphed gloriously" (EXODUS XV, 21)

טריט על הסימפוניה "אכסודוס"

היצירה "אכסודוס" היא פואמה כוריאוגראפית כתובה לתזמורת גדולה וזמר אחד. היצירה כתובה בסגנון סימפוני, ותכנה מיוחד למוסיקה לבאלט. התוכן מבוסס על הפרק התנ"כי של יציאת מצרים, ותפקידו של הזמר הוא להשמיע לפני כל חלק של הסימפוניה את הנוסח המסביר את הרקע התכני של הקטע הבא. במלים אחרות: הוא מעין מדקלם, אך הדקלום מעובד באופן מוסיקאלי. ברור, שבהצגת באלט מקומו של הזמר יהיה בתזמורת.

לחמשה

היצירה נחלקת לחמשה חלקים והקדמה. בשעה שמסך הבמה עוד סגור, משמיעה ההקדמה פתוח מוטיב של הקטע השני. ההקדמה מסתיימת ברציטאטיב על המלים הבאות:

המסך עולה, והרקוד הראשון מתאר את עבודת הפרך של בני-ישראל במצרים. כל הקטע המוסיקאלי מבוסס על מוטיב בן תיבה אחת המופיע בכלי-הכאס, הנותן גם את המוטיב התנועתי של מהלך-העבודה והיקף האינטרוואלים הרחבים גם את רוח העמל. מצטרפים למוטיב האוסטינאטו הזה עוד מוטיבים ריתמיים ומלודיים בכלים אחרים, המשלימים את התמונה הזאת.

את הקטע השני פותח הזמר בתפלה. המלים לקוחות מפזמון:

המסך עולה, ובתוך החלק השני של הסימפוניה רואים אנו על הבמה תפלה שקטה המביעה את תקות השחרור. בשעת התפלה שומעים כמסך תיבות אחדות את המוטיבים של עבודת הפרך ברקע של המוסיקה. המחבר פתח פתוחות אחדות את המוטיב של הקטע הבא: חשב, שהמוסיקה לקטע הזה יכולה להתאים גם לרקוד סוליסטי.

הקטע השלישי מתאר את האכסודוס. תנועה תמידית ומהירה מתארת ע"י מוטיבים ריתמיים את העצבנות וההתרגשות של הבריחה בשעות הלילה, וקרום לסיום הקטע שומעים את תרועות המצרים הרודפים אחרי הישראלים. הקטע הזה עובר לחלק הרביעי, המתאר את הקרבות בים-סוף. חלק זה כתוב במוסיקה בסגנון אוראטורי, רציטאטיב גדול ומפותח בלויית התזמורת המלאה, ויכול להיות מתואר ע"י רקוד ויכול להיות גם אינטרמצו מוסיקאלי גרידא. לקטע זה מצטרף הפינאלה - רקוד מרים, אחרי הנצחון והצלת העם הישראלי. רקוד זה מתחיל בתנועה מתונה ומגיע לאכסטאזה, מכיל בשעת פתוח המוסיקה את הזכרונות על כל השלבים של התקופות הקודמות, ומהווה ע"י זה סכום גדול גם באופן תכני וגם באופן מפשט.

JOSEPH GRUENTHAL (born in Posen 1910, came to Palestine in 1935) was inspired to write a musical work based on the story of the Exodus from Egypt by the mimic dancer Deborah Bertonoff (to whom Partos is also indebted for his "Yiskor"). Gruenthal's original music accompanied the dance poem with piano and drums only; the symphonic composition is an independent orchestral version of the original work, in which a baritone soloist accompanies the musical scenes by relevant passages from the Bible (sung in their original Hebrew).

An orchestral introduction opens the work; it is built on a theme that later assumes importance in the Prayer for Deliverance. The introduction leads straight into the first section proper music symbolising the serfdom of Israel under the Egyptian Pharaoh. The Prayer follows as second section and takes up the theme of the introduction. The Exodus itself provides the background for the third section and the dramatic passage through the Red Sea is the subject of the following part. Miriam's Dance gives the composition an impressive conclusion. The biblical passages that inspired the composer to the Poem—and which are sung in the course of the work—are the following:

"*Servitude*": "And they made their lives bitter with hard bondage, in mortar and in brick, and in all manner of services in the field" (EXODUS I, 14).

"*Prayer*": "Return, O Lord, how long? and let it repent thee concerning Thy servants" (PSALM XC, 13).

"*Exodus*": "And it came to pass the self-same day, that the Lord did bring the children of Israel out of the land of Egypt" (EXODUS XII, 51.).

"*The Passage through the Red Sea*": "And the children of Israel went into the midst of the sea upon the dry ground; and the waters were a wall unto them on their right hand, and and on their left And the Egyptians pursued, and went in after them to the midst of the sea, even all of Pharaoh's horses, his chariots, and his horsemen and Moses stretched forth his hand over the sea, and the sea returned to his strength when the morning appeared; and the Lord overthrew the Egyptians in the midst of the sea. . . . And the waters returned, and covered the chariots, and the horsemen, and all the host of Pharaoh that came into the sea after them; there remained not so much as one of them." (EXODUS XIV, 22-23 and 27-28).

"*Miriam's Dance*": "Sing ye to the Lord, for He hath triumphed gloriously" (EXODUS XV, 21).

Palestine Philharmonic Schedules Premiere

The world premiere of Gruenthal's Exodus will be a feature of the 1947-48 season of the Palestine Philharmonic, it was announced by Edward Norman, representative of the Palestine orchestra in this country.

Among the guest conductors to perform in the coming season, Leonard Bernstein will return to the Holy Land to conduct the orchestra and appear as a soloist. Joseph Rosenstock was scheduled to open the season on Oct. 6 in the recently reconstructed Ohel Shem Hall in Tel-Aviv.

Bernardino Molinari, Charles Muench, Ernest Ansermet, Michael Taube and George Singer in addition to the American guests, complete the roster of conductors who will lead the regular subscription series of 11 concerts.

רשימות מוסיקליות

"יציאת מצרים"

במרכז תכנית הקונצרט הפילהרמוני הרביעי למנויים עמדה יצירתו של יוסף גרינץ-טאל — "יציאת מצרים". המחבר הצעיר (יליד גרמניה וחניך אסכולת טיסן בברלין) עלה לארץ לפני כ"צ שנים ופעיל הוא מאז בשדה המוסיקה במחבר, פסנתרן ומורה בירושלים. יצירתו הסימפונית הראשונה היתה קונצרט לפסנתר ותזמורת אשר נוגן על ידי המחבר עם הפילהרמוניה אשתקד. "יציאת מצרים" היא רק יצירתו הסימפונית השניה ובכל זאת עוררה את תשומת-לבו המיוחדת של המנצח מולינרי. פואיזה כוראוגראפית זו המיועדת לבאלט ונושאת תנו"כ הוכנה לביצוע מדוקדק ע"י אמן-השרבט האיטלקי תוך שקידה על כל הפרטים והתעמקות בתכנה עם המחבר. גרינץטאל שסגנונו החדש אינו אוהד עממיות, בונה את יצירתו בששה חלקים הנקראים מבוא, עבודה קשה, תפילה, יציאת מצרים, מעבר יבסוף, מחול מרים. המוסיקה ינקה את תכנה מפסוקים בתנ"ך (שמות) וממוזגות בה שלש מטרות: התיאור של הסיפור בקוים דרמטיים, ההתאמה לדרישות הבאלט והדגשת הריתמוס, ולבסוף, השאיפה ליצור על אף הכל מוסיקה סמלית בעלת ערך אמנותי עצמאי ללא פירושים ואף בלי תמונת "יציאת מצרים" ששמשה בעצם רק רקע גלמי.

צפיה והתרגשות שררו באולם "אהל שם" כשהחל מולינרי לגולל פרק, פרק, את פרי-שת היצירה בהתלהבות כנה. הבל, שקרל סלומון אשר קיבל את תפקיד הזמר המספר לאה ופיע בגלל המצב, מר מנשה רבינא קרא במקומו את הפסוקים שעליהם מבוססת רקמת הסימפוניה.

העדר מלודיקה ב"יציאת מצרים" כגורם יסודי מנעה ותמנע מהשומע הרגיל את הבנת היצירה ואולי גם את ההנאה ממנה במלואה. ראינו שהקהל הסיירוני מעכל אפילו צלילים מודרניים ביותר, אם מלוות אותם נעימות ברורות עממיות כמו ב"פטרשקה" של סטרא-ווינסקי, למשל. ואילו גרינץטאל מבסס את הפואימה שלו על הקצב וכוחו הפרימיטיבי, ועל התיזמור העליל לדעתו להיות גורם אורגני יסודי אף הוא. קשה להתנבא אם "יציאת מצרים" תהווה גם בעתיד יצירה סימפונית לקונצרטים, אך ראויה היא להישמע במסגרת הצגת באלט מפוארה ומחברנו הצעיר ראוי לשבח על ההישג המקורי, הבנין השקול וכוח התיאור שביצירתו הסימפונית השניה. בקונצרט זה בוצעה גם הסימפוניה הרביעית לצ'ייקובסקי, שעוררה התלהבות כללית, ומנגינת ליל זעירה, למוצרט.

רשימות מוזיקליות

מאת אוליה זילברמן

נגינת בכורה "יצאת מצרים", פואימה כוריאוגרפית ליוסף גרינטאל בתיזמורת הפילהרמונית

באחד העתונים האמריקניים העוסק במוזיקה הובאה תמונתו של הפסנתרן הארצישראלי הצעיר מקס פרסלר, הנ"ל המעריץ לפני עזבו את הארץ בדרכו לאמריקה. לתעמולה מוזיקלית מעין זו נווהגים, — כרפורטר מוזיקלי, היינו מספרים, לרגל נגינת הבכורה של הפואימה הכוריאוגרפית ליוסף גרינטאל בתזמורת הפילהרמונית בניצוחו של מולינא רי בקונצרט רביעי למינורים של "יצאת מצרים", על הקומפוזיטור הארצישראלי שגולד ב'1910 — ועל "העניינים הילדוניות והחולמות, תמימות ובהירות שמ' בצבץ בהן ניצוץ ההומור החדיש". אפשר היה גם להוסיף: "הקומפוזיטור הוא פסנתרן ואף מנגן בנבל, תאורטיקן ומרצה למוזיקה ופ' דאגוג אשר בראשית שהותו בארץ היה חבר קיבוץ ושם למד את השפה", הפואימה הסמפונית שלו מבוססת על פרקי התנ"ך: "שובה ה' עד מתי והנחם על עבדיך", ו"שובו המים ויכסו את הרכב ואת הפרשים לכל חיל, פרעה — לא נשאר בהם עד אחד". הן כל פרטים אלה עשויים לעניין ודאי הציבור... באורח זה הייתי אולי ממשכה גם על הרצאתו הפופולארית, המופנית אל הקהל ולא אל המוזיקאים, שביזמנת מנשה רבינא הירצה בכחלי "מוסד למוסיקה בעם" — ועל — מה שרצה המחבר להביע ביצירתו" ועל כחנתו ליצור יצירה של ערך מוזיקלי עצמאי למרות היותה כתובה למטרת ביצוע בימתי כיראוגרפי, וכיצד שקד המחבר ולמד תולדות הריקוד" וכי וכי... אך נשאר כול זה לרפורטרים המוזיקליים

קליים לדמיונם ולסקרנות הקהל. וכאן נינוע רק בשתי נקודות השייכות ישר לביצוע היצירה המעוררות שאלות מוזיקליות עקרוניות. שוב מתעוררת השאלה למה אינה מסדרת הנהלת התזמורת הפילהרמונית חזרות פומביות לניגנת בכורה של יצירת חדשה למבקרים מוזיקליים, למוזיקאים ולקהל הרחב שכשרטס לקונצרט כבר בידו (כדי להיראות מהעדרו עקב הקונצרט). עם כל הוקרתו "למוסד למוזיקה בעם", אשר ארגן את הרצאת המחבר לפני הקונצרט, יש בכל זאת לציין שהכתובת הנכונה לסידור נגינה מוקדמת של היצירה ואף להסברתה, היא הנהלת התזמורת. נקווה שישתדש כאן מנהג של חזרה פומבית, אשר מקובל כבר בארצות הברית מוזיקלית שהיה לטובת שלושת הצדדים — הקומפוזיטור, התזמורת והקהל. יצירתו של גרינטאל נוצרה כידוע ביוזמתה של הרקדנית דבורה ברטנוב לכתיבת מוזיקה לסינדרה נגינה מוקדמת של נוסח תנ"כי "יצאת מצרים". כשהוצגה על ידי המוזיקה הזאת בנוסחה הראשון לפסנתר ולכלי הקשה, לא נודמן לי לשמעה, כעת הושמעה היצירה הזאת בנוסחה מחודש ובחלית חלוי בביצוע כוריאוגרפי כפואימה סימפונית לתזמורת גדולה וזמר-מספר, השר את פרקי התנ"ך (מתוך שמות א' י"ד, י"ד כביב רכ"ד כ"ה, י"ב נ"א ותהילים צ' י"ג) בפתח הפרקים התזמורתיים. שמות פרקי היצירה הם: מבוא, עבודה קשה, תפילה, יציאת מצרים, העברת ים סוף, מחולות של מרים. וכאן הגענו לנקודה השנייה של הביצוע: לדאבוננו עקב המצב בארצנו לא הגיע בערב נגינת הבכורה קרל סלומון, הומריברטון ובמקומו קרא את הפסוקים מהתנ"ך מ. רבינא ותפקיד הקווים המילודיים של השירה נמסר וחולק כתחליף לכלים בתזמורת. וכמובן

שהתרשמותנו היתה לקנייה. וחבל על כך, כי נמצא נפסד באופן זה הגשמת רעיון מעניין, אומנם לא חדש, שהתכוון למסור את מהלך היצירה הסימפונית, תוכניתה בפי "המספר". (באוראטוריה העתיקה קיים מנהג של "מספר", המקשר את מאורעות העלילה; בבאלט לסטרבינו סקי "מעשה בחייל" ישנו "מספר" וב"פיו כרוניקת המאורעות הנמסרת בפי קולאדם המספר — תפקיד ריטמי בל"בד, וכדו", וכעת נעבור לשתי שאלות מוזיקליות עקרוניות: לערך עצמאי-מוזיקלי של הפואימה לגרינטאל ולאופיה התנ"כי, אין כמעט קומפוזיטור חדש, בעל שם, שלא תרם תרומה של מוזיקה לבאלט, עקב החיאת ריקוד-ההבעה המורדני במאה העשרים — מתוך אומות העולם — החל מסטרבינסקי, ראבל, דה כאליה ועד הונגר מילאו, ברטוק, הינר מיט, פרוקופייץ, שולטאקוביץ, קופ' לאנד, גרשווין, לאונרד ברנשטיין וכי'. יש סואיסות'באלט תזמורתיות לרוב של קומפוזיטורים ידועים ופחות ידועים שלוקטו מתוך מוזיקה לבלטים וערכם המוזיקלי העצמאי שונה בהחלט ולא תמיד הוא נשאר קיים גם ללא תלות בריקוד. בכל זאת התרגלנו לסואימה תזמורתית ריקודית תוכניתיות מסוג זה, שהיא בימנו אחת הצורות השולטות באולם הקונצרטים, כמו שהייתה שולטת סוגיאית הריקודים החברתית של המאה ה'17 וה'18 בתקופה ההיא. אפשר כמובן, ליצור מוזיקה לבאלט באופן חופשי, לפי שגם קרה הדבר במקרה הנידון, כפי תלות לליברטו הריקודי, אך יש לפעמים נוצרת מוזיקה כמו אצל דה'פאליה, או סטרבינסקי בתלות ובהתאם גמור למהלך העלילה הכוריאוגרפית. ערכה העצמאי של מוזיקה זאת קיים ונשאר גם כשהותאם לסואימה תזמורתית. חשוב, כמובן, ולא ההישג של התוצאה הסופית ולא רק הגישה הראשונה ליצירה — לכתוב לפי ליברטו או בלעדיו. הערך העצמאי לפואימה "יצאת מצרים", כשהיא איננה

מכוננת לעזרת הריקוד נשאר גם בצורתה בתור פואימה תזמורתית סימפונית. לשאלה העוקצנית, שהעמיד לפני אחד מהמוזיקאים "מה בעצם, יש כאן יותר תוכנית או מוזיקה?" — הייתי עונה שיש בה די מוזיקה, בכדי להפנות את דמיון השומע באותו הכיוון שהכותב רות מכוננת אליו. כוח ודחיפה ריטמיים חזקים מאוד מורגשים בה והם נעזרים על ידי ידיעה עמוקה באמצעי תיאור מוזיקליים של מולודיקה וגם של תזמורה, כפי שהם התפתחו במשך הדורות בתולדות המוזיקה התוכנית-תזמורתית.

באסוראוסטינאטו — צלילים בבאס, החותרים בתמידות — למען הבעת הרגשה של גורליות בלתי נמנעת; או שימוש בקטעי מוטיבים בלתי משקשים ככתיב מי צבעי מפורדים בכלים שרנים, כלי קווים מלודיים ברורים להבעת הרגשת תוהו — "בריות העולם", או שימוש באינטרבאלים מלודיים רחבים להבעת אכזזית הרגשית; או מוזיקה תנועתית של קולות להבעת תנועה (במקרה זה — העברת ים סוף); או שימוש סוליסיטי בתוך התזמורת המלאה של כלי נשיפה מעץ להרגשה לירית, פסטורלית, או תפילותיו, וכי'. הרי דות לכוח ההמצאה התיאורית המוזיקלית של הקומפוזיטור נוצר תהליך של העברת סמלים מוזיקאליים לדמויות ויוזאליות, לתמונות מוזיקליות, שבב"עיות רבה עד מאוד. תמונת בריאת הער' עם מתוך התהווהויהו הראשוניים; גבורת פרך של עבדים מתוך הרגשת גורליות עמומה; תפלה של עלובים ותקוותם לקרני אור המובעת בהעברת הגורל מיד פעם בפעם בקונצרט כלים שרנות; העברת ים סוף, נפילת האויבים לים, חצוצרות גורדין העליון והנושאים של מחולות צהלה ונצחון. בנוגע לאופי המוזיקלי התנ"כי של היצירה לא הור'גש בה "שופעות בה הרוח התנכית", בהתכוון למובן היהודי ולא למובן הכ"ללי, אנושי המופשט. אינני רואה חסא בזה אם הקומפוזיטורים שלנו משמשים באמצעי הפולקלור, כדי ליצור מוזיקה ארצישראלית. כל זה בקשר להערה בתוכנית — שהמוזיקה של גרינטאל היא רחוקה מן הזרמים הפולקלוריסטיים, המשפיעים על יצירותיהם של קומפוזיטורים ארצישראלים רבים, אך כאן לגבי גרינטל והנושא הנדון השאלה היא לא בשימוש באמצעים הפולקלוריסטיים, אלא בשימוש וביצירה מחדש על יסוד טעמי המקרא שבתנ"ך, בקאנטלאציית התנ"ך כיסוד למולודיקה ולצדדי ההרמוניה, כשעמ"ש ראל מתפלל כאן ב"תפילה" ולא מורגש ולא כלום מ"תפילה ישראל וסוריו", אלא כאן לפנינו ישראל כיחידה מופשטת בלבד בתפילותיו ובמחולותיו בלביש שפה מוזיקלית מודרנית מקובלת בזמננו. נאמר, בכל זאת, שלא רצוי הדבר ושלא נעריך את היצירה הזאת בעד לת הכשרון, הן כפואימה סימפונית תוכניתית עצמאית, והן כמוזיקה אילוסטראטיבית למתנה הבאלט, שנקווה שנראה פעם על הבמה, אולם עתיד המוזיקה התנכית בארצנו נראה לנו, בכל זאת, כקשור במסורת העתיקה שלנו כנופה ובהווי של ארצנו. הביצוע של "יצאת מצרים" לגרינטאל בניצוחו של מולינא נרי היה מלא עוצמה וכוח תיאורי והציג לחת היצירה היתה גדולה בערב נגינת הבכורה.

MUSICAL DIARY

THE PBS Tuesday night concert conducted by Hanan Schlesinger, which was the first such broadcast from the Beth Hahalutzot in Jerusalem presented a not too satisfactory rendition of Mozart's "Prague Symphony." It sounded as weak and thin as a small-town band, and the interpretation was dry and uninspired. Bach's E Minor Concerto was played by Sascha Parnes instead of the scheduled Paganini Concerto supposed to feature Yaela Hertz. Although Parnes' playing was good, the sweetness of his tone is not really suitable to Bach's magnificence. Aviasaf Bernstein's ballet-suite "Kinnereth" was played attractively; its style is impressionist, with harmonies influenced by Ravel. The piece was written in four movements, the first two of which show a great deal of imagination, the second, in a tango-like rhythm.

The Mozart programme scheduled for Thursday's PBS concert was replaced by a potpourri arranged by Sascha Parnes and conducted by Hanan Schlesinger. It had for its theme the French writer Laforgue's sombre question, "Why is not everything operetta?" It would be an exaggeration to say that the performance was sparkling in the "Bouffes Parisiennes" manner, but the sweetness of Jacques Offenbach's melodies was really enjoyable. After all, it is Jewish music at its best.

FRANGO

In Tel Aviv

ONE left the latest subscription concert of the Palestine Philharmonic Orchestra on Sunday at the Ohel Shem Hall with the same feeling of dissatisfaction experienced at many of its recent appearances. It may have been due to a rather uninspiring programme. For example Mollinari's delicate presentation of

Mozart's "Kleine Nachtmusik" made it a soft, nocturnal, almost drowsy serenade and he gave us a polished and flawless performance of Tchaikovsky's Fourth Symphony on the same programme, but yet we could not get very excited or feel that we had had a rich musical experience.

Consequently, the first performance of "Exodus," a choro-graphic poem by Joseph Gruenthal, very easily became the outstanding part of the concert. An astonishing transformation has been experienced by Gruenthal's "Exodus," which began as dance music for piano and drums, written in 1945 for Deborah Betonoff. It is "programme music" for a large orchestra, based more on rhythm than on melody, and is on the border line of a tonality. Above all, it is a modernistic "reveille" couched in musical language in a proletarian idiom. The rhythmical and rhapsodic predominance assumes melody and continuity only in "Prayer" and "Miriam's Dance." Mr. Moshe Ravina recited passages from the Scripture since Karl Salomon was prevented from singing the solo part. Naturally, only an imperfect impression of the work could thus be obtained. Mo.

בעולם

הניגון

מחזור
23.12.44

יציאת מצרים

זהו יומה כנדיאוגרפיה מאת יוסף גרינצאל היושב בירושלים ועל שם זהשנים בתור מסתרון, מורה (הוציא לפני כמה שנים גם ספר הוראה לתאוריה המוסיקה) וקומפוזיטור, שכבר עזר אשתדק את שימת ליבו של הציבור המוסיקאלי עלידי הקונצרטו שלו לפסנתר ותרומה, שבוצע בהצלחה רבה עלידי התזמורת הפילהארמונית שלנו. עכשיו ביצעה התזמורת בקונצרט השלישי למנויים את "יציאת מצרים" שלו.

יצירה זו נכתבה תחילה בתזמור מצומצם — לפסנתר וכלינגיקשה — לפני שנתיים בשביל הרקדנית דבורה ברטונב, בתו של שחקן "הבימה" הידוע יהושע ברטונב, והמחבר הרחיב אחר כך את מסגרתה לתזמורת גדולה במתכונת של להקת באלים שלמה.

בעשוריה השנים האחרונות נתעשרה ספרות המוסיקה כשורת יצירות מפורסמות שנכתבו מעיקרן לבאלים ואולם מחבריהן התקינו מהן גם פארטיטורות בשביל בימות הקונצרטים בלבד וביצורה זו מרבים לבצע בעולם וגם כך הן מהנות ריבבות מאזינים. בשטח זה נתפרסמו ביותר יצירותיהם של סטראוינסקי הרסי, שבהן לו אחרי כך את צרפת למושבו, ודיפאלאי הספרדי. בין הקומפוזיציות מסוג זה ודאי תמצא את מקומה הראוי לה גם "יציאת מצרים" של יוסף גרינצאל הירושלמי.

השוני הפורמאלי צפון שבה לגבי יצירות אחרות מסוגה הרי זה צירופו של קליאדם בארץ טון סולה בתוך קריין המשמיע עם כל חלק וחלק בדרך רציטאטיבית את הפסוקים מתוך המק

רא, שעליהם הללו מתבססים, כמעשה האוראטור" בשורת פאסיות ואוראטוריות קלאסיות. בביצוע הנוכחי נסדר תפקיד זה למר קארל סאלומון, המנהל של מחלקת המוסיקה בראדיו היירושלמי, שמחמת המצב בדרכים לא הגיע הנה לסידרה הראשונה בתל אביב ובמקומו הוטל בדי גע האחרון על מר מנשה רבינא לקרוא סתם את הפסוקים. בצורה זו נראתה לנו כל קריאת הפסוקים (המודפסים ביו"כדי יובין כך בתוכניה) מיותרת כליל וחשבנוה לסרס עודף בלי תכלית מוכרחת וליתר כנסול. בערב השני — עם הקונצרט לפעלים — כבר נכת מר סאלומון ומר לא את תפקידו. הוא אף סיכן עצמו שנית ובא מירושלים לתל אביב גם לסידרה השלישית, "כדי לקיים את הסדר", כדבריו, ולקראות כי "למרות הכול ואף על פי כן" לו נראה סיכון. נפש זה לשם מטרה זו חסא ממש. אבל בדיעבד הוכח לנו, שהרציטאטור אינו כאן דבר שבמחשבת רות, אלא הוא חלק אורגאני מן היצירה, ובעיקר זה בלט בפרק "העברת ים סוף", ששם מתפגנת נגינת התזמורת עם דיקלום הפסוקים שהיא מתארת את תוכנם.

שמותיהם של פרקי הקומפוזיציה הזאת הם: מבוא, עבודה קשה, תפילה, יציאת מצרים, העברת ים סוף, מחול של מרים. המבוא מתחיל בצלילי תהודי ורסיו "התפילה" שבהמשכם כבר בוקעים ועולים רסיו "התפילה" שלאחר כך, במעבר מן המבוא אל הפרק "עבודה קשה" מרחיק את האזינים מירשור פתאומי של מרשי התוף הקסן והגדול ואנו רואים בחוש את ה"קריאה" לעבודה והנה יוצא מפי הקריין: "ימרו את חיותם בעבודה קשה, בחומר

זבלנים ובכל עמדה בשדה". עם שלוש המלים האחרונות נופל שוב הטיטור לתוך האוויר ביתר מרץ וכמה קבוצות כלים — שמהן מתבלטים ביי חור כלית הקשת — פותחות בנושא "עבודה", האומר כולו צעידה כבדה בפסיעות לאות תחת משא לעייפה. (אמנם אבותינו במצרים לא רק סחכו מעמסות, אלא בנו ערימיספנות, ולעבודה כזו שוב אינו מספיק התאור של פסיעות סחכו בניית כעין אלו של הבורלאקים, אלא מוטיבים עירניים יותר, לבתנועות בנייה; אבל עם הקריין פוזיטור ראה להטעים דווקא את הצד שהוא שהתאים לו יותר מאיזה טעם שהוא, נגיש שוני מוקר עימו ולא נבוא עליו בטענות. אלא הנושא העיקרי עצמו מזכיר יותר מדי את אחד הנושאים — בעל אותו האופי גופו — מתוך "המנון" של "תערוכה" מאת מוסורגסקי, תקיעות ותרוצות מרוסקות של החצוצרות מסמלות את זיריותם של ה"נוגשים". האט הטמפו באמר צע ממחשה כאילו התנייפות לשעה ומיד באמר התופים והחצוצרות ו"מזורים" והעבודה מתחדשת בטמפו נמהר. יפה הוא גמר הפרק, המסתיים בטיטור מתרחק והולך של התופים וכאילו אנו רואים ושומעים את הדה של העבודה הקשה ממרחקי המקום והזמן.

הרציטאטיב של הקריין "שובה, ה'! עד מתי? והינחם על עבדך!" פותח את פרק "התפילה". בתוך מרישיו של אחד בורד במוקדו נשמעים מה וכה הרי "עבודה" החוזרים מן החץ לבין כתלי חדר של המתפלל לרחמים. התפילה הקצרה עשתה את שלה והנה מודיע הקריין: "ויהי בעצם היום הזה הוציא ה' את בני ישראל מארץ מצרים". בתזמורת מתחלת "יציאה" מן הכלים, כאן מתוארת כאילו "תנועה" כשהיא לעצמה בלבד ולשמה, אצירה ריצה של "חפון" רב ומיד אנו מגיעים ליס סוף. כאן משמיע הקריין פסוק פסוק כסידורו והתזמורת ממחשת, "יירדפו מצרים — אל תוך הים" — חצוצרות מעומעמות של המצרים כאילו מבעד מעטה מים וערפל ועבה הענן — הרחק הרחק, ופתאום: התגבר שות גלי הים ושטפון מים רבים על "כל סוס פרעה, ריכבו ופרשו"; "וינער ה' את מצרים בחוף הים" — הכול מתהפך ממש לבתוך קדירה ובחשית: "לא נשאר בהם עד אחד" — עוד דיר דור אחרון של אחריני הסובעים — ד... דיממת מוות.

והנה "מחילה של מרים": "שירו לה, כי גאה גאה!" (בפיקחות עשה הקומפוזיטור, שלקח רק את השורה היחידה של מרים), על רקע של ליי ווי בריטמס פרימיטיבי קם הריקוד של מרים עם הנשים בנושא "מורח" מקצת ובתוספת כלדי נקישת של עץ. הוא מתגבר והולך עד לסיומה.

יציאת מצרים כבר שימשה לא אחת לקומפוזיציות גדולים מכין המיים כרקע לקומפוזיציות תזמורתיות. אחת המפורסמות שבהן היא האוראטוריה של הנדל באותו השם, התבדלים העיקריים שבין הללו לבין זו של יוסף גרינצאל הם קודם כל: 1) שזו תופנה לבאליס ותכלית זו היא שהיתחתה למחבר קווים מסויימים: 2) התיזמור הוא של ימינו, מה שקוראים "חדש". עבודה אחרונה זו יחד עם העבודה שהמחבר לא השתלל להשתמש ביסודות הפולקלור העתיק שלנו לשם מתן גוון הולם את רוח התקופה ההיא, מגרעת היא ליצירה זו מבחינה אובייקטיבית וסובייקטיבית כאחת. עמידה מוצלחת היא מאוד כשהיא לעצמה ובלי ספק תתפוס את מקומה בריפרטואר הריפרזנטאטיבי של המוסיקה מ"תוצרת הארץ" גם בחוף לארץ ותבצר לה מקום כבוד לזו וליוצרה כאחד. אדר

THE BIBLE IN MUSIC

THE Bible is known throughout the world. Translated into more than seven hundred languages, it has influenced the spirit of mankind to a greater degree than any other creation of the human mind. A larger number of pictures, plays and musical works have been based upon biblical themes than on any other source. The historical, philosophical and religious contents of the Bible,

the innumerable dramatic incidents described in it, have proved a great source of inspiration for poets, artists and musicians alike. Psalm settings, Oratorios on biblical themes, biblical Operas and music for the "Song of Songs" abound in the history of music from its earliest periods down to our own time, and some of the greatest masters of contemporary music have drawn inspiration from the Bible: take Honegger's "Roi David", "Judith" and "Song of Songs"; Ernest Bloch's "Schelomo"; Richard Strauss' "Salome"; Stravinsky's "Psalm Symphony"; Ralph Vaughan William's "Flos Campi"; William Walton's "Belshazzar's Feast"; Leonard Bernstein's "Jeremiah"; Lukas Foss' "Song of Songs"; and Willy Burkhard's "Vision of Isaiah", to mention a few.

It seems strange that Palestinian composers should have written so few works in this field, for who is nearer in space and spirit to the biblical atmosphere than the creative musician living in the very country that gave birth to the Book of Books? A very few great works have been contributed to biblical music by our composers — notably E. W. Sternberg's "Twelve Tribes of Israel" and "Joseph and his Brethren", Karl Salomon's "David and Goliath", P. Ben-Haim's "Joram" Oratorio (written before the composer came to this country), Marc Lavry's "Song of Songs", and Vardina Schlonsky's Symphonic Poem which is a biblical trilogy. Now, one of our foremost musicians has entered the scene with a large-scale symphonic work devoted to one of the most dramatic incidents told in the Bible, and enriched the world's music by an important and interesting composition: the Palestine Philharmonic Orchestra deserves credit for having brought this work — Josef Gruenthal's "Exodus" — to the attention of one of its conductors and presenting it in its subscription concerts.

"Exodus" is described as a Choreographic Poem, as its original version was written for the mimic dancer Deborah Bertonoff who created an arresting mimic drama to the music last year. In its symphonic form the work is written for large orchestra and baritone solo; relevant passages from the Bible are sung by the soloist to provide the background for the five sections of the musical work. A sombre mood prevails in the first part of the score, and not even the miracle of the Red Sea leads to immediate rejoicing; it is only with the Song of Miriam concluding the work that there enters a spirit of relief and happiness. The composer uses a few basic thematic ideas in the structure of his work, but he knows well how to provide variety and tension and to give his orchestra distinct colours. Though never archaic in expression and far remote from all folkloristic tendencies, the composition breathes something both of the spirit of the Bible and of the Orient. I don't think a work like this could have been written anywhere but here. The triumphant Dance provides a particularly happy example of stylised Orientalism indeed it is a rousing Finale.

Bernardino Molinari invested great labour into the preparation of the performance, and the Orchestra responded exceptionally well — special praise is due this time to the percussion section and to the brass. Karl Salomon was the authentic and reliable "narrator" in the baritone solo part.

MUSIC GOES ON IN TROUBLED PALESTINE

By PETER GRADENWITZ

TEL-AVIV.

THE riots provoked by the United Nations' decision in favor of partition and the establishment of a Jewish State have not deterred theatrical and musical organizations from fulfilling their schedule. The Palestine Philharmonic Orchestra continues to play to capacity halls, and its subscription concerts are now presented seven times each in succession. Conductors in 1947 have been Rosenstock, Molinari, Munch, Ansermet, Leonard Bernstein, and the local batonists, Singer and Taube.

Bernardino Molinari led the first performance anywhere of a major Palestinian composition, Joseph Gruenthal's "Exodus." The work is described as a "choreographic poem"—it was originally written for a dance performance—and is based on one of the most dramatic incidents in ancient Jewish history—Israel's deliverance from the serfdom of Egypt.

It is a composition deeply imbued with the Biblical spirit but interpreting the ancient texts in contemporary musical idiom. The six interlinked parts of the work are subtitled "Introduction," "Servitude," "Prayer," "Exodus," "The Passage of the Red Sea" and "Miriam's Dance," and the Biblical passages are assigned to a baritone soloist.

The work develops from somber

Kamenetzky, Jerusalem

Joseph Gruenthal.

beginnings to the triumphant song of Miriam; it is certainly one of the best contributions to Palestine symphonic music in a long time.

A choral and orchestral concert devoted solely to contemporary works was arranged by the local branch of the International Society for Contemporary Music under the baton of Otto Lustig. Compositions by Walton, Roussel, Casella and Milhaud were heard, and there was the first performance of a cycle for baritone and orchestra by E. W. Sternberg: "The Brave Soldier" (after poems of Heine); "Vanity of Vanities" by M. Sand-

berg and a choral work by P. Ben-Haim.

A visitor from the United States was Sidor Belarsky, the basso, who gave a number of recitals in the towns and settlements and also visited the Cyprus camps.

The Music Department of the Palestine Broadcasting Service, directed by Karl Salomon, presented a month of Jewish music from mid-November to mid-December. Works of the Eastern National School and by Palestinian composers were given a hearing, and first performances included a symphonic overture, "From Dan to Beersheba" by Marc Lavry, a Quartet for flute and strings by Y. Wohl, excerpts from a cantata, "The Vision of Israel," by Y. Gorohov, and chamber music by Staraminsky and Avkassaf Bernstein. A cycle of Schoenberg's Quartets was presented recently by the station.

The Tel-Aviv Museum Chamber Concerts have offered much interesting fare lately. Frank Pollak and Shulamith Men-Ur performed on two pianos the Hindemith sonata, a Scriabin fantasy and Morton Gould's "Boogie-Woogie Etude."

Music in the colonies and settlements continues and during the worst week-end of riots the Jordan Valley Orchestra, a forty-piece group of farm laborers, amateur—most of them, gave two concert playing music by Bach, Beeth-Schubert and Bartók.

תאריך הורדה: 4 ספטמבר 2021 עיתון: הצפה, 20 פברואר 1948 *** מתוך אתר "עיתונות יהודית היסטורית", הספרייה הלאומית ואוניברסיטת ת"א

בעורלם הניגון תוצרת-הארץ בתחום היצירה המוסיקאלית

בתזמורת הפילהארמונית

השנה חל שינוי לטובה ביחס ל"תוצרת-בית" שלנו בתחום התזמורתי. במשך חדשיים בוצ" עו שלוש יצירות חדשות ע"י הפילהארמונאים שלנו והרי זה כבר באמת הישג לעומת השנים הקודמות.

"קאפריצ'ו" מאת יצחק אדל

לאחר "ציאת מצרים" של יוסף גרינטאל הי"ד ורשומי, שכבר ייחודתי עליה את הדיבור בזמ" מנו, שמענו באחד הקונצרטים את ה"קאפריצ'ו" של יצחק אדל התל-אביבי, הנודע אצלנו בפעולתו החינוכית זה כמה עשרות שנים כפד"גוג מעולה ליחידים ולמקהלה (המגן מורות וגגנות קנו להן את ידיעותיהן מפיו בסמינריון ע"ש לווינסקי והופעותיו כמנצח על מקהלת הסמינריון מצטיינות תמיד בניקיון ובהכנה נאו"הת), בעל השכלה רחבה בתחומו ואיש המחשבה המעמיקה בתורת המוסיקה. הרצאתו על הארצישראלי, שנערך כאן לפני שנים מיספר) עוררה תשומת-לב יתירה ואף באמריקה זכתה להכרה והופיעה שם בחברת מיוחדת. מחבב הוא את שירי חיבת"ציון, עיבדם למקהלה והוא מבצעם בהצלחה עם מקהלת הסמינריון. מוקיר מאוד את הנגימה העממית-גלותית שלנו ביי"חד החסידית. ונטייה זו מתגלה במיספר יצי"רות שלו, המביססות על יסודות אלה. בשטח הקומפוזיציה הכריזונו עד עתה מיצירות ויר"קאליות (בתחרות לשיר ארצישראלי שערכה בשעתה חברת "מאילאם" באמריקה זכה שירו "הרועה" בפרס ראשון) ומסיקה קאמרית יאה. עכשיו זוהי הפעם הראשונה שהגיש לנו קומפוזיציה תזמורתית ומיד רכש לו את קהל המאזינים.

ה"קאפריצ'ו" שלו כשמו כן הוא: התגה"מנות ריגעיות במצב-רוח מחודד מתוך התכר"ברות עליוה סתם. בחירה מצלחת מהנה צור"הה זו בשביל נושאים, "יהודיים" ו"ארצישרא"ליים" אוריינטאליים מסויימים, שבה אפשר לשחק בהם חפשיה, ואילו בדפוס הקבוע של "צורת-הסונאטה" בסונאטה ובסימפוניה וכדומה לא קל לדחקם ולעבדם כראוי, שכן זו תובעת מיבנה מסויים של הנושאים בתחאם לדרי"

שות ה"פיתוח" ההכרחי בה, כידוע, ראינו כאן נם כעין זיהירות של הקומפוזיטור, שלא קפץ נבת"אחת לצורה קשה, אלא ניסה קודם: את כוחו בכל יותר עדיפה לו הצלחה שלימה בנ"חון מהצלחה חלקית ומפוקפקת בגיתן-פחות. והירות"מישנה מצאנו גם ביקיצור שנקט: הקאפריצ'ו נמשך בסך-הכול כ"6 דקות. בדרך-כלל הרי זו מעלה ופשרי היודע את סוד"הצימצום. אבל הטפיל השש-גוני בנושא היהודי על גילגוליו הקפצניים, התיזמור הפיקאנטי וה"הומור האמיתי השורר באותו קאפריצ'ו עושים אות"מעניין וחביב כל"כך, שברצון היינו זק"שיבים לו עוד כמה דקות.

על "ציאת מצרים" של גרינטאל ועל הקאפ"ריצ'ו של אדל ניצח ברנארדין מולינארי, מט"עם חשוב ורציני מאוד, לאומי ואנושי כאחד, שהוא נהיר לי דעידבר, הייתי אחד המתנגדים הנמרצים ביותר להזמנתו של איטלקי זה אלינו לאחר שנודעו לנו פרטים מבאשים על פעולתו וכבר הבעתי את דעתי על כך במקום אחר. ההתחשבות, שלא לגרום נזק חזמרי לתר"מורת בומן שהות" כאן, אילצתני לשים מח"סים לצטי; ויחד עם זה, לא נתנני המצפון להזכיר ברשימותי אף פעם אחת לטובה את שמו של מי שהצטלם עם היטלר ימ"ש וב"1942 ניצח בגרמניה על ההימנון הנאצי הנתעב "הורסט וייסל". ואינו מסוגיר כלל את ביקורו זה בגרמניה, אדרכא, עוד התפאר בו כאן בגלוי!). אבל על אחת אנו מוכרחים להו"דות: בתור אמן, בתור מוסיקאי, מגיע לו שבה אינ" עושה מלאכתו רמייה ואינו מור"ציא מתחת ידו דבר שאינו מתוקן. כי לא רק את הדברים המופרים לו הוא מבצע במעוף רב, אלא אף בכל דבר חדש הנמסר לידו, אם גדול ואם קטן, הריהו מתעמק ולומד כל חו"חג, מטפל בכל פרט ופרט במסירות נלהבת, סורת ויושב עם המחבר "שבעה נקיים" על כל תיבה, שואל חוקר ומברר בלי ליאות ומט"ריד את הגגנים בחור"ת ארוכות וממצות, עד שהביצוע נעשה כפתור"ופרה. על זה שמחנו בהחלט, כי מעוניינים אנו, שכל דבר — בפ"רט חדש — מאת אחד משלנו לפחות לא יטי"ביל איך"שחוא מחמת ביצוע מרושל.

סימפוניה שגירה

מאת פאול בן-חיים

את שני הפרקים האחרונים — השלישי והרביעי — של סימפוניה זו, שנכתבה לפני 2—3 שנים והוקדשה לסופר המשורר-הקומפוזיטור מאקס ברוך, כבר ביצע המנצח גיאורג זינגר בפסטיחואל הבינלאומי למוסיקה שנערך אשתקד בפראג. שמענו שנתקבלו שם יפה. בשעת נגי"נתם נעשו שם גם תקליטים מהם ומשדרים אותם פעם בפעם. עכשי קיים מר זינגר בפני"נו את ביצוע"הבכורה של כל הסימפוניה. גם את הסימפוניה הראשונה של קומפוזיטור מכובד זה, תושב תל-אביב, הגיש לנו אותו המנצח עצמו בתחילת המלחמה והיא עשתה או ירושם מצויין בקורת-רוח הלכנו אפוא לש"מוע את הסימפוניה השגירה שלו וכברגיל ציפנו להתקדמות. לדאבוננו נתאכזבנו קצת. לא משום שאין בסימפוניה זו אותה המתיחות והרממית והאינטנסיביות הפנימית של הרא"שונה. לזה יש צידוק קודם-כל בשם "פאסטו"ראלית" — כפי שקרא לה המחבר עצמו — ובתוספת ההגדרה (אף היא מאת המחבר עצ"מו) שסימפוניה זו "מוקדשת ל"אור" ועליה לתאר את הנוף הארצישראלי. ובומן שנכתבה — בסוף המלחמה — הרי באמת האמנו ב"אור" המנוצץ לקראתנו ובשקט העומד לבוא עלינו לטובה. וגם אצל הקומפוזיטורים הגדלים אנו יודעים חילופים כאלה — בין מצב"רוח נגעש לבין מצב"רוח רגוע — מיצירה אחת לחברתה הסמוכה לה. זה באילו מותנה בטבע האנושי. ובכן לא עצם תוכנה ה"אידילי" של סימפוניה זו, שאינו מתאים כלל ל"אידיליה" שמטביב לנו עכשי, הוא שגרם לנו בעיקר את אכ"נבתנו. אלא: חוסר"המקוריות המפתיע שבה. יש בה יותר מדי מקומות המזכירים לך מק"בילים ידועים מקומפוזיציות מפורסמות, פעם מתוך ה"בולירו" של ראוויל, פעם מתוך "ציפור" האש" של דה-פאלא, וכיצא כאלה לא-מעט. קטעים שלמים מזכירים לך את אופן"הכתיבה של שוסטאקוביטש. זה כמה שנים פשט בינינו המושג "מוסיקה ים"תכונות"; את הביטוי הזה קבע ראשונה הפילוסוף הגרמני פרידריך ניט"שה ביחס לאופירה "קארמן" של הקומפוזיטור הצרפתי ז'ורז' ביזי, שניטשה האדיר אותה והעמיד אותה למופת כנגד המ-סיקה של ואג"גר, ועכשיו נתלים אצלנו במושג זה ורוצים לקבעו מגמה בשבילנו, כלומר: מוגת חיסר"דות היהודיים-מיוזרחיים עם האירופיים"מערביים לתערובת חדשה-שבתוצאתה תוליד את המו"

סיקה של ארץ-ישראל החדשה, השוכנת לחוף ים"התיכון ועליה לגשר בין המערב למזרח ובין העבר לעתיד. אולי יש בזה גרעין"מה של אמת, אבל אין זאת אומרת אקליקטיות מתמדת בלבד, אלא מזה צריך להתהוות משהו עצ"מאי, שלו אנו מחכים גם בשאר שטחי האמ"נות. והעצמאות היא שחסרה באותה סימ"פוניה "תכניתית"למחצה של בן"חיים, הנמ"שכת כ"35 דקות. לעומת זאת יש להודות שהיא עשויה כהוגן (בן"חיים יודע היטב את תשמישי הפלים, ואת מלאכת הקימפוז בכ"ל). היא מצטוללת יפה על"הרוב. אלא בתור "פאסטוראלית" יוצאידופן בה המקומות הרע"שנים יותר מדי בכלי"הנקישה ובכלי"הנשיפה הכבדים של מתכת. אם ב"פאסטוראלית" של בייטהובן יש חלק שלם כזה, הריהו בא שם בכונה מפורשת לתיאור של ס"רה; מה שאין כן כאן.

ארבעת הפרקים כוונו להציג לפנינו ארבעה חלקים של ימ"מה ארצישראלית: א) שחר, ב) ערב, ג) לילה, ד) יום. סדר זה אינו הג"יוני ביותר, אבל במידה מסוימת מותנה הוא אולי בסידום-המצוי של פרקי סימפוניה, שב"דרך-כלל היא מתחלת ומסתיימת בפרקים בעלי חוקף יתר; אף שבין"כך"ובין"כך נקט הקומ"פוזיטור כאן דרך לא-שכיחה, בשימו את פרק"ה"סקריצ'ו" (=הבויח) במקום השני, בעוד שברגיל — חנץ מיוצאים"מהכלל גדירים — והריהו מפיץ במקום השלישי (לפני פרק הס"יום). הפרק הראשון, המכוון לתאר את הגי"והמה, הוקדמו לו בתור מוטו המלים מתוך "פנים אל פנים" של ש. שלום: "עורי, נפשי, עם השחר על ראש הכרמל מול הים!". מתוך שאיפה מוצדקת של קמפוזיטורינו להשתמש בפולקלור מוסיקאלי שלנו מבסס בן"חיים את הנושאים שלו על גע"מות יהודיות"אוריינטאליות, בייחוד תימניות, אבל — כפי שכבר אמרנו — עדיין מטל הדבר בספק גדול אם חומר זה ניתן לעיצוב סימפוני, בפרט כשהנושאים אינם מנוגדים (כדרישתה של צורת-הסונאטה) אלא דומים זה לזה באופיים. ואמנם הקושי בולט גם בניסויו של בן"חיים בדרך זו. אפקטים בעולם הניגון

צליליים מוצלחים כה וכה עדיין אין בהם כדי לפחות על החלל הריק בתור של הבנין בכ"ללו והחלל לא נתמלא גם על"ידי החזרת הנו"שא הראשי של הפרק הראשון לתוך חלק. ען הפרקים האחרים ובייחוד של הפרק האחרון, וריקוד הנכרי "הורץ" (ממוצא יוהידיומאני)

הולאם אצלנו על אפנו ועל המתנו וכל קומפר זיטור רואה כאילו חובה להשתמש בזה הנכס ה"לאומי" כביכול, כי מתאים הוא להביע רג"שי חזות. זמורת"זר זו צצה גם כאן בפרק הרביעי. אבל להעתי אנו אך מתרחקים בזה מן הפולקלור האמיתי שלנו. אולם למרות כל אלה אנו מברכים על כל מה שעולה יפה בי"די קמפוזיטור שלנו ובסימפוניה זו יש גם לארמעט שעלה יפה, בין"השאר למסל הפיום המלא השראה בארבעה כינורות"סולו עם גמר הפרק השלישי והחידוד הריטמי הפתאומי בהכ"נסת ההורץ בין כלי"הנקישה לבין כלי"הנשיפה וכלי"המיתרים בפרק האחרון.

אני מסכים עם מי שהגדיר סימפוניה זו בתור "עממית". כי מתפונתה היא בעצם כשל סימפוניה וא למ תוכנה מתקרב לעממיות. לעו"מת זאת יצירתו של ער מאל"קאלקסטיון, שנת"פרסמה בשם "סימפוניה עממית", כפי שקרא לה המחבר גופו, לא הלמתה כלל ההגדרה "סימפוניה", כי לא היתה אלא סונאטה וכדרכה של זו הורכבה מארבעה קטעים בודדים שצור"פו יחד סתם, בלי כורח של קשר אורגאני המאחדם שבפנים.

כתמיד אחרי הפעותיו של מנצח גדול יש לו למנצח סקומי תפקיד לארנות להחזיק מעמד בהשואה להלה כלפי קהלנו שנתחנך להעריך את הפא מן החיץ וללולל במי שיושב בתוכנו. ער זינגר עמד במיבחן לשמתתנו והפיק מן הסימפוניה של בן"חיים את גיצוצותיה הגנוזים בה, עד כמה שאפשר לשפוט מתוך שמיעה בלבד.

אחרי כמה חדשי מ"עקה בלב, שלא הגיחה לי אף פעם אחת למחוא כפיים למנצח בעל עבר מוכתם בשיתוף עם עמלק"דורנו, שאפתי לרווחה עכשיו ומחאתי כפי בחווה ובאודה למ"נצח משלנו.

נשאר לנו רק עוד לבקש, שמלבד יצירותיהם של קומפוזיטורים תושבי הארץ תיזכרנה גם יצירותיהם של קומפוזיטורים יהודיים מובהקים בגולה וקודם"כל הללו של יוסף אחרון ושל ארנסט בלוך.

הקונצרט נסתיים באוברטורה "אופירה "שואג" דא" של היהודי הצ'כי יארומיר וויינברגר, שהושמעה אצלנו כעת בפעם הראשנה. בריפר"טוחר הקונצרטי דגילים לגנן רק את הפולקה זיהפונה מתוך אופירה זו, גם האיברטורה מלי"אה חיים ומנויקאנטיות אמיתית וזינגר היציב לבצע את המוסיקה של בן ארץ"מצאו.

1948

1948

ד"ר פ. גרדנוויץ

צִלְיָיִם וְתִצְלִיָּיִם

שלוש יצירות ארצישראליות חשובות בוצעו בהופעת-כבודה בעונה הנוכחית של התזמורת הפילהרמונית הארצישראלית; ש-לוש יצירות מפרייטס של קומ-פוזיטורים שונים, יצירות שנודעה להן חשיבות באוצר הקטן עדיין של המוסיקה הסימפונית בארצנו, מגמותיהם וסגנון הביטוי המיוחדים של מחברי הקומפוזיציות הללו, מציינים בעצם את הזרמים האופייניים ביותר בשלב הנוכחי של התנועה והתפתחותה של המוסיקה הארצישראלית שהוא: פיתוח סגנון עצמאי.

יוסף גרינטאל, הקומפוזיטור הירושלמי, הוא מייצגה של המגמה הראשונה. הוא אינו מעוניין אלא במידה מועטת ביסודות מסורתיים או פולקלוריסטיים. הוא מאמין בערכי המוסיקה הטהורה, המופשטת, ובהכרח החיפוש אחר אמצעי־ביטוי חדשים ומקוריים; אולם על יצירתו הסימפונית הגדולה — והיא ללא כל ספק יצירתו

המוצלחת והתחשובה ביותר עד כה — השפיע אחד המאורעות ההיסטוריים והדרמטיים ביותר בתולדות עם ישראל — יציאת מצרים ושיחרור עמנו מכבלי העבדות. היצירה „יציאת מצרים” נוצרה לפי הזמנת רקדנית. — היתה זו האמנית דבורה ברטנוב, שהשפיעה על הקומפוזיטור לחבר מוסיקה היכולה לשמש רקע ל„פואימה כוריאוגרפית” תנכית. בצורתה הפשוטה — לפסנתר בליווית כלי-הקשה — הושמעה יצירתו של גריגטאל בשידורי „קול ירושלים” (קריין פירש אז את פקקי המוסיקה עלידי הקאת הפסוקים התנכיים המתאימים). ודבורה ברטנוב ביצעה את חיבורה הכוריאוגרפי המענין והמרתק לפי צלילי מוסיקה זו. אולם תכניתו של הקומפוזיטור היתה מרהיבת-לכת; בדמיונו עלתה יצירה כוללת, אשר בה תתמזגנה אמנויות הבאלט, הדראמה והמוסיקה. בשיחה שקדמה לעיבוד החיבור הסימפוני, הסביר המחבר את רעיונותיו: קריין או זמר ישמיע את פקקי התנכך, העלילה תעבור לפני עינינו על תיאטרון בצורה כוריאוגרפית, ומקהלה ותזמורת תבצענה את הצד המוסיקלי בלבד. בזה חשב גריגטאל לתרום את תרומתו לספרות המוסיקלית, אשר לה עתיד גדול בארצנו; כעין אוראטוריה על רקע ההיסטוריה הלאומית של עם-ישראל — יצירה הקשורה בחג העבר. יצירה אמנותית כוללת ממין זה תשמש פעם חלק חשוב ובלתי נפרד בטכסי חגיגה בעיקר בכפר ובקיבוץ; ביצוע אוראטוריה על רקע ה„הגדה” בימי הפסח יוכל ליהפך למנהג מסורתי בארצנו, כשם שביצוע ה„פאסיה” (ביחוד של יוהאן סבאסטיאן באך) היה נוהג בימי הפגרה בארצות הנוצריות. טכס ליל הסדר בקיבוצים דומה בהרבה לצורת קאנטאטה או אוראטוריה מחושבת, ועל הקומפוזיטור הארצישראלי להתחשב עם צורכי החג העברי אם ברצונו לשאת את ארצו.

יוסף גרינטל לא הגשים את תכניתו הגדולה, את היצירה הכוללת; הוא הפך את חיבורו המקורי ל"יצירה סימפונית, שאותה הוא מוסיף לתאר בתור „פואמה כוריאוגרפית“. לפני כל פרק ופרק משמיע תזמרת-סוליסט את פסוקי התנ"ך או קטעים מתוך מזמורי תהילים בהתאם ל"תוכן" המוסיקה, וכך הוא מעורר בלבם של המאזין את הלך-הרוח הדרוש. אולם אין לראות ביצירה זו, למרות הרקע התכניתני שלה, מוסיקה תכניתית סתם: מוסיקה שאין להבינה או ליהנות ממנה בלי פירושים.

זיטור-אמן, משמשת העלילה ההיס-
טורית כנקודת-מוצא ומקור-השר-
אה בלבד, ואילו הנאתו הגדולה
של המאזין יסודה בצורה המרתקת
ובתכנה המוסיקאלי המעניין של
הפואימה. הלחירות קודר שולט
בפרקיה הראשונים של היצירה
המגיעה לשיאה בתפילה עמוקת-
ביטוי. נושא מוסיקאלי יסודי
אחד חוזר ונישנה ומשווה ליצירה
אופי אחיד. עם נצחונם של בני
ישראל על אויביו, לובש אותו גו'
שא צורה אחרת ותוכן חדש, וב'
„מחול מרים" רענן — קטע בעל
גוון אוריינטאלי — מסתיימת הי-
צירה. שבה מוכיח הקומפוזיטור,
כי אפשרי הדבר ליצור יצירה מו-
סיקאלית אמנותית בעלת אופי עב-
רי-ארכישראל, בלי שהמחבר יש-
תמש במנגינות-עם, בפהלקלור וב'
חיקוי צלילים מזרחיים.

המנצח מולינארי, שניצח על ביצוע מבריק ורברושם של יצי-רתו של גרינטאל, הדרך את התזמורת הפילהרמונית גם בנגינת הבכורה של חיבור סימפוני, שכוורנותו ומקורותיו הסיגנוניים הם בנגיד מוחלט לאלה של הקומפוזיטור הירושלמי. הכוונה ה"קאפריציו" של המוסיקאי האל-אביבי יצחק אדל, קומפוזיטור זה הקדיש את כל כוחותיו לחינוכו המוסיקאלי של הדור הארצישראלי הצעיר ומנסה תוך מגע חי אתו, לתקן את היסודות, שעליהם תוכל לצמוח תרבות מוסיקאלית עברית-מקורית, אולם שורשי יצירותיו נעוצים עדיין במסורת הגלגלית, ובעיקר במנגינות היהודיות מזרח-אירופה. מוסיקאים רבים במבינו מיהסס למוסיקה היהודית-הגלגלית אפי יהודי טהור, בעוד שרוב המנגינות היהודיות הן תערובת מנגינות גרמניות ומזרח-אירופאיות, דוגמת לשון היהודים בארצות מזרח-אירופה. יש לה, למנגינה היהודית האירופאית, אופי משלה: אולם אינה עצמאית כל-עיקר וקשה לשער שתוכל לשמש יסוד ליצירות ארצישראליות חדשות טיפוסיות. גם אדל אינו חפשי מטעות יסודית זו, וקצבי המנגינה העליונה בעלת האופי הרקדני הפותחת את היצירה החדשה שלו, מרמזים יותר למחול חסידי מאשר לריקוד בני הנעורים בארצנו. המנגינה הזו משמשת נושא לכל ה"קאפריציו", אשר צורתו המוסיקאלית היא צורת "רונדו". אדל בונה עליה קטע מבריק ומבדה, שנושבת בו רוח רעננה. זהו "קאפריציו" נאה, אשר בו חסרים אותם הגורמים העקשניים, המציניים קטעיים רבים שתוארו בתור קאפריציו וגם הווירטואוזיות אינה גדולה ביותר, והמאזין יכול ליהנות (המשך בעמוד ה')

קומפוזיטורים ארץ-ישראליים

יוסף גרינטל

מיים והפוליפוניים, שאת מזיגתם השיג ביצירותיו המאוחרות, בהם עולה גם ערכה של המלודיה ומתעשר הצליל. היצירה הגדולה והחשובה ביותר של גרינטל היא הפואימה הכוריאוגרפית לתזמורת ובאריטון, שנוגנה בהצגה רבה בעונה זו ע"י התזמורת הארץ-ישראלית בניצוחו של ב. מולי-נארי. היצירה נכתבה לכתחילה לפי הזמנת הרקדנית דבורה ברטוגוב לנושא זה, בהרכב של פסנתר ומערכת כלית. הקשה. בצורתה זו ניגנה המחברת ב"קול ירושלים". אחר כך עיבד אותה בצורה חדשה ועצמאית, כיצירה מוסיקלית סימפונית לתזמורת גדולה ולקול באריטון. ואלה חלקי הפואימה הכוריאוגרפית: מבוא, עבודה קשה, תפילה, יציאת מצרים, מעבר ים-סוף, מחול מרים זמרת-באריטון מלווה את פרקי הפואימה בפסוקי תנ"ך ומגוללת את מסכת השעבוד וחירות, גולה וגאולה שהם עתיקים וחדשים כאחת. נושא המופיע זה דורות ברציפות בספרותנו מצא עתה את הקומפוזיטור שלו. יצירתו של גרינטל חדשה בבנינה, בביטוייה המוסיקליים, היא מבטאת את הרגשות-הדור וכיסופיו. מצלצלים בה הדים נאמנים לחזיונות-אמת של הפרט כחלק מן הכלל. אין הקומפוזיטור מנצל את טעמי-ההנגינה המסורתיים, ואולם הרוח, הביטוי והאופי של היצירה, וביי-מיטב החומר הנעימתי (מחול מרים) — הם ארץ-ישראליים במהותם.

היצירה האחרונה שנוגנה בידי המ"חבר ב"קול ירושלים" — הן שש סרנטות לפסנתר, מיניאטורות עמוקות רגש ודקות-ביטוי, נאות ברעיונותיהן המוסיקליים והטובות בבנין. יצירות זעירות של אמן מבוגר, המוסיף להתקדם ולעלות בדרכו העצמאית.

משה גורלי

במוסיקה הארץ-ישראלית עושה יוסף גרינטל את דרכו האינדיווידואלית בעקביות הראויה לאמן רציני. בעל אסכולה מוסיקלית מעמיקה, גדוש מטען של טכניקה קומפוזיציונית חדשה, מפלס לו גרינטל את דרכו. אכן, הדרך שעבר בתור יוצר, היא דרך של עליה אטית אך מתקוממת וחותרת להישגים חדשים ולביטוי מקורי.

יוסף גרינטל נולד בפוזנא, בשנת 1910, בהיותו ילד עברה משפחתו לגור בברלין. לאחר גמר בית-ספר תיכוני נכנס לאקדמיה למוסיקה, במחלקה לפסנתר ולהוראה. השתלם בקומפוזיציה אצל פאול הינדמיט, אחד המוסיקאים החשובים בדורנו.

בשנת 1934 עלה גרינטל ארצה. לראשונה התגורר בחיפה, עבד בקיבוץ צים ועבר את דרך ההתאקלמות והשתרשות של כל העולים. לבסוף קבע את מושבו בירושלים. הצטרף לחבר המורים של הקונסרבטוריון, פעיל כמורה לפסנתר ולקומפוזיציה. גרינטל מופיע לעתים בקונצרטים קאמרים וגם בתור פסנתרן-סוליסט. ב"קול ירושלים" וב"תזמורת הארץ-ישראלית. בניגוד לרוב הקומפוזיטורים, הסופגים יחד עם אויר הארץ ומראותיה את צלילי המזרח, צור עד לו גרינטל את דרכו האישית מבלי להשתמש ביסודות הזמר העממי. גם ביצירותיו על נושאים תנ"כיים אינו מנצל את טעמי-ההנגינה העתיקים. ובכל זאת, מאז יצירותיו הראשונות ועד היום, הולך ומתגבש המאָלוס שלו, בספגו את צלילי הארץ. וכל המאזין ליצירותיו האחרונות, ישמע בהן הדים נאמנים לנוף הארץ, המוצאים את ביטויים בצורות מוסיקליות חדשות.

יצירתו הראשונה, שעוררה תשומת לב, היו וריאציות לשני פסנתרים וכלי הקשה. היסודות המוטוריים והדינמיים הם המניע העיקרי ביצירה, אף הפסנתרים מנוצלים בכיוון לאפיו הדינמי ככלי-הקשה, הגובר על ביטויי הנגינת-זמרת. מבחינה זו עקבי הוא הצייר רוף של מערכת כלית-הקשה כהשלמה, המבליטה את האופי החדש והמוטורי של היצירה.

סגנונו של גרינטל, ששרשיו נעוצים באסכולה החדשה מיסודו של הינדמיט, נוטה לביטוי אובייקטיבי, בניגוד לסובייקטיבי הרומנטי, והוא מחיה את הקו המוטורי הרב-קולי, והצורות הקדומות של תקופת באך. עיקר זה בולט בשלוש יצירות לכלי-מיתר ללא-ליווי: סוויטה בעלת ארבעה פרקים לצילון, סונאטה לצילון סולו (כתובה במסגרת של צורת הסונאטה הקלאסית) וסוויטה לויאולה סולו.

בשנת 1944 ניגן יוסף גרינטל את יצירתו — הקונצרטו לפסנתר ותזמורת — יחד עם התזמורת הארץ-ישראלית. יצירה זו, המסכמת את השיגיו של הקומפוזיטור בקו שנקט בו מהוריאציות לשני פסנתרים, מרמז כבר על חיפוש חדש של ביטוי היסודות הרתי-